

SPIONS

Ötvenkettedik rész

Black Hole Déjà Vu

„It's no secret that our music is so-so, but it was not our goal to create good music. We use the principle of bad art, bad rhyme and bad music. The idea was as simple as a tank: Everyone has to have an access to music and we talk about it constantly. Anyone can be Pussy Riot. A punk is someone who knows how to ask the world uncomfortable questions and does everything possible to make sure the world can't cop out of answering those questions. A punk is a person who lives and breathes astonishment. Astonishing other people and astonishing yourself – that's what art is for us, and without art, life can't exist. It would be too boring. Punk culture has taught us that to be moderate and restrained is not always the correct choice. When your intuition is telling you that the time has come to leave behind your moderation, do it! And if you need to use institutions to make sure the world doesn't cop out, we're going to use them.”¹ (Pussy Riot)

¹ Forrás: <http://mic.com/articles/112684/with-one-amazing-quote-pussy-riot-sums-what-every-punk-fan-feels>

NAJMÁNYI LÁSZLÓ

Rendezvous (photo-performance, fotó: Béres János & Najmányi László, 1978 | képek a budapesti A. gyűjteményből)

1978. szeptember 16-án, szombaton, éjfél körül, kb. 20 órás autózás után parkoltam le ütött-kopott Zsigulimat Zuglóban, a Gyarmat utcai lakásunkhoz vezető kocsibejáró előtt. Füst szállt fel a motorházból. Mint pár nap múlva kiderült, Párizsban nagynövésű egerek vagy kistermetű patkányok raktak fészket benne. Összeaszott tetemüket megtalálta és megőrizte számomra a minden kuncsaftját kedélyesen kifosztó acélfogú Pityu, a szerelő. K. bácsi, a szomszéd épület alagsorában lakó házmester természetesen meghallotta érkezésünket. Láttam, hogy a pinceablak függönyét résnyire széthúzva figyelte, ahogy bőrdnjeinkkel baktattunk a belső udvaron álló kockaház felé. Gondolom, munkaköri kötelességének megfelelően vagy azonnal, vagy másnap délelőtt jelentette érkezésünket az illetékeseknek. Bementünk a földszinti lakásba, feleségem az egyik, én a másik szobában táboroztam le.

Bár igyekeztem csak a jelenre koncentrálni, nagyon nyomasztott, hogy párkapcsolati problémám megoldása érdekében időlegesen ott kellett hagynom a francia fővárost, az éppen beinduló SPIONS-t, az együttes saját metafizikai háborúját vívó frontemberét. Árulás. Halál-élmény. Balga módon azt reméltem, hogy a kedvesség és a meggyőzés eszközeivel sikerül rávennem feleségemet, Orsós Györgyit² (1953–2009) hét éve tartó közös kalandunk folytatására. Tavasztündér, erdei nimfa, ártatlan, varázsos, tiszta lény. Mindenkinél és mindennél fontosabb volt nekem.³

Vissza a rémálomba. Azt hittem, sikerült végleg kiszabadulnom belőle. A Gyarmat utcai lakás, papírvékony falaival. Áthallatszott a szomszédok horkolása, és ők is tisztán hallották, ahogy megpróbáltam a válásról lebeszélni eltökélt, velem együtt nevetni már nem hajlandó feleségemet. Megvitatták az esetet egymással, mindegyikük hozzáadta a hallottakhoz saját titkos vágyait. Így születnek a mítoszok, legendák, vallások. Ma már tudom, amit akkor még nem: a nők nehezen döntenek, de ha végül döntéshez jutnak, rendszerint képtelenek változtatni elhatározásukon. Ilyenek alkotta őket a bölcs Természet, bizonyára jó okkal. A tönkrement kapcsolatokban eljön az idő, amikor már sem tettek, sem szavak

² <http://wordcitizen16.webs.com/eulogies.htm#472862126>

³ Mellettem nem tudta saját életét élni. Sorsát tönkretevé hibát követtem el, amikor azzal biztatva, hogy színházi és egyéb munkáim jövedelméből el tudom tartani kettőnket, rávettem, hogy hagyja ott műszaki rajzoló munkáját az UVATERV-nél, és fókuszálja energiáit a Képzőművészeti Főiskola felvételi vizsgáira. 19 éves volt akkor. Addigi rendezett, általa kontrollálható életéből belezuhant az én kiszámíthatatlan, kiismerhetetlen kreatív káoszomba. Fokozatosan szétesett, ahogy én is. Hatszor próbált bejutni a Főiskolára. Kétségtelen tehetsége és szakmai tudása ellenére nem vették fel. Néhány év után megszakadt a szellemi kapcsolat közöttünk. Veszekedések, verekedések márták szét varázslatunkat. Ahogy korábban már írtam, 1978 nyarán, Párizsban közölte velem, hogy nem csatlakozik hozzám az emigrációban, új társra talált egy fiatal német arisztokrata személyében.

nem működnek, a románcnak vége, elkezdődik a felszámolás szívtelen prózája, a szürke részletek, amelyekről nem érdemes beszámolni.

A családi pokol és a pokoli környezet: boldogtalan kísértetek és éhes démonok. A magukat barátoknak kiadó ismerősök, akik szigorúan helytelenítették, árulásnak minősítették elmeneteletem. Kényszerű visszatérésem után ugyanők azért ítélték el, minősítették árulónak, mert visszajöttem. Az ítékezés állandó kényszere. Az agresszivitásban megnyilvánuló ilyen-olyan komplexusok. Főleg a kisebbségi. „A falakból is gyűlölet sugárzik”.⁴ Akkor, az 1970-es évek végén kezdődött a máig tartó, ösztársadalmi, életpótló, kölcsönös gyűlölködés. Ahogy puhult a rendszer, úgy nőtt az irigykedés. A mások örömeinek elvételekor érzett öröm. Attól érzi magát valakinek, hogy ellenkező véleménye van. Jobban tudja. A „szerintem”-ek, a vélemények. „Gennyes pattanások a lélek arcán”.⁵ A millió apró cenzor és kritikus országa. A „Bocsáss meg, részeg voltam” léha mentalitása. A részegség mint mentőkörülmény. A saját belébe töltött Rőfike mint a néplélek kifejeződése.

Vissza a gyárszínházak mókuskerekébe. Ahogy azt korábban már írtam, 1977-re elegendem lett a mainstream színházak felkérésére végzett látványtervezésből. Magasrendű, korszerű vizualitásban alacsonyrendű, avitt, kisrealista vagy 19. századi patetikus színjátszás. Csak azért vállaltam ezeket a munkákat mert másból nem tudtam megélni. Megélhetési látványtervező. Kémfeladatként kezeltem a megélhetési színházazást. Éjszakánként vagy kora hajnalban mindent leírtam.⁶ Titkosírással, hogy ne tudják elolvasni. A fojtogató ostobaság. A színházi büfék, vendégszobák belterjes, pállott nyomorúsága. Az emberek, akiknek csak munkatörténetük van. Gerinc helyén kocsonya. Lélek helyén velős pacal. A kispolgári lét beszűkítette tudatuk. A felszínes rendezői pszichologizálás. Az érzelmeket kizárólag ordítással vagy suttogással megjeleníteni tudó színészek. A bárgyú köz-helyek örkérvényű, nagy igazságokként való tálalása. A közönség, amely mindent megtapsol. Vastaps a legundorítóbb blődliknek is. Napokkal azután, hogy visszaérkeztem Budapestre, elkezdtek érkezni a látványtervezői felkérések. Nem volt pénzem, a számlákat fizetnem kellett, némelyiket elvállaltam.

Közben: 1978. október 14-én Hajas Tibor a lengyelországi Lublinban bemutatta *Hiroshima, mon Amour* című performanszát; 1978. október 16-án II. János Pál néven pápává választották Krakkó érsekét, Karol Wojtylát; 1978. október 23-án megtörtént Anna Banana kanadai networker és dadaista akcióművész filmbemutatója és performansza a budapesti Fiala Művészek Klubjában;⁸ néhány nappal korábban feleségem elköltözött. Konrád György fogadta be.

4 SPIONS: *Nirvânia*

5 888: *LETTER TO=FROM BARDO* – <http://spionslibrary04.blogspot.hu/>

6 I. Najmányi László: *ROCK'N'ROLL MEMOÁR* – e sorok írása idején még kiadatlan kézirat

7 Galeria Labyrinth

8 A pop art műfajába tartozó film vetítését és a könnyed performanszot hangos röhögéssel és bekurjongásokkal fogadta a magyar értelmiség és művészvilág krémje. Különösen Dobai Péter, a Magyar Köztársaság későbbi Babérkoszorús Költője, a Nemzet későbbi Művésze, a Magyar Köztársasági Érdem-

Egyedül maradtam a lakásban. Szinte mindent kidobtam belőle. Csak egy matrac, hálózsák, rajasztal és néhány összecuszkható campingszék maradt. A cigarettafüsttől és veszekedésektől besárgult falakat fehérre, a padlót feketére festettem. Az ablakokra pauszpapírt ragasztottam, hogy ne lássam a semmit odakinn. Speedet (Gracidin fogyasztótabletta, amfetamin) szedtem, vodkát, konyakot és whiskyt ittam. Az ital agresszívvá tett és elbutított. A speed napokig ébren tartott, hatása elmúltával ugyanannyi ideig tartó depresszió következett. Az alváshoz erős altatóra (kezdetben a Párizsból hozott Valium, majd amikor az elfogyott, Eunoctin) volt szükségem. Belevetettem magam a munkába, hogy ne kelljen gondolkodnom.

Az életének 20 évvel később halálugrással véget vető Paál István (1942–1998) rendező felkért, hogy tervezem meg Sławomir Mrożek⁹ lengyel drámaíró *Tangó* című darabja előadásának díszletét a szolnoki Szigligeti Színházban. Paál Istvánt az „amatőr”¹⁰ színházi mozgalomban ismertem meg. Sokat dolgoztunk együtt,¹¹ miután *mainstream*

rend *Lovagkeresztje* későbbi büszke tulajdonosa jeleskedett a bekurjongásokban és hangos röhögésekben. Magyarországi tartózkodásuk idején az akkor már világhírű művész és partnere, Bill Gaglione nálam laktak, kölcsönkért matracokon. Még sohasem találkoztak ilyen agresszív, rosszindulatú, humor-talan közönséggel, mondták.

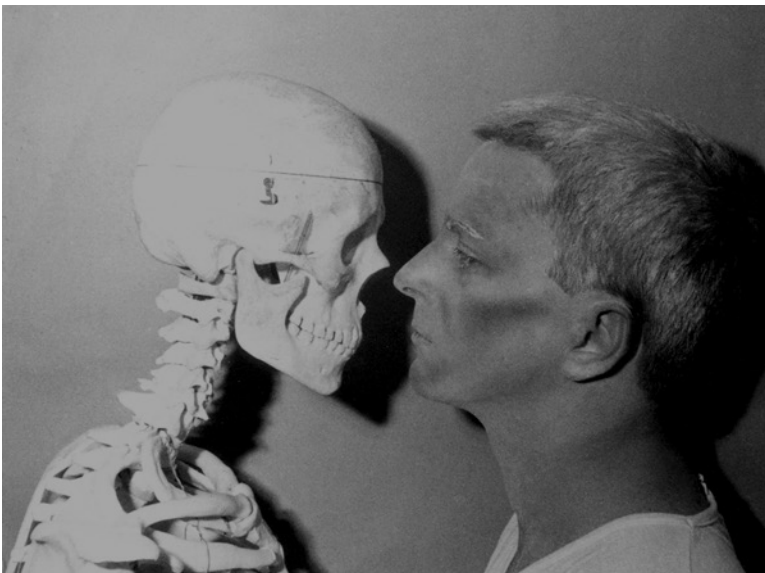
9 Sławomir Piotr Paweł Mrożek (1930–2013) *Tangó (Dialógus)* című, először 1965-ben, a Lengyelországi Bydgoszcz-ban bemutatott darabjának története a kortárs társadalom generációs szakadékról, a konformitás, anarchia, entrópia és formalizmus nemzedékek közötti konfliktusról szól: van-e helye a gondolkodó embernek ilyen összeomlott értékrendű közösségben? A *Tangó* szolnoki bemutatásának engedélyezése a Kádár-rendszer felpuhulásának jele volt, mivel disszidens, a bemutató idején már francia állampolgárként, Párizsban élő a lengyelországi bolsevista diktatúrát bíráló lengyel író műve. A korabeli lengyel és a magyar kultúrpolitika közötti különbséget jól mutatja, hogy Mrożek legtöbb darabját emigrációja után is játszhatták a lengyel színházak, míg Magyarországon tiltólistára került.

10 Minden alulról jövő művészeti kezdeményezést automatikusan amatőrnek minősített a rendszer. Profi művészek kizárólag az állami kiképzésben (agymosás) részesült állami alkalmazásban állók számítottak.

11 Alfred Jarry: *Übű király* (Pécsi Nemzeti Színház, 1972); Albert Camus: *Caligula* (Pécsi Nemzeti Színház, 1976); Mihail Bulgakov:

NAJMÁNYI LÁSZLÓ

Nice Couple (photo-performance, fotó: Béres János & Najmányi László, 1978 | képek a budapesti A. gyűjteményből)

színházi rendező lett. Bár másképpen viszonyultunk a színházhoz (például én irtóztam a pátosztól, ő szerette), kölcsönös tisztelet jellemezte viszonyunkat. A közös munka mindig a látvány megtervezésével kezdődött. Nem szólt bele a tervezési folyamatba. Az általam kialakított színpadi térből indult ki. Ritkán kért módosításokat. Ha valamilyen okból nem láttam értelmét eltérni az eredeti elképzeléstől, megértette és elfogadta érveimet, elállt a változtatástól.

A *Tangó* színpadképét a düsseldorfi kirakatok minimalista expresszionizmusa, Hans-Jürgen Syberberg *Hitler: Egy német film* (Hitler, ein Film aus Deutschland, 1977) című filmje¹² és a Kraftwerk lemezbőrítők inspirálták. Fekete műanyagpadló, ajtókeret, néhány bútordarab, ravatal, koporsó. A felülről kötéllel leereszkedő oszladozó hullák ideáját Syberberg filmjéből emeltem át. A látvány színvilágát a vörös és a fekete némi szürkével katalizált összejátszására alapoztam. Ez komoly konfliktust¹³ eredményezett a színház elvhu vezetőségével¹⁴, akik szerint a színkombináció egyértelműen az anarchiát idézné meg a Szolnoki Szigligeti Színház szocialista színpadán. Nem megengedhető. Végül a barna színárnyalatokhoz vonzódó Bögel elvtárs, a Művelődési Minisztérium színházügyi komisszára kompromisszumos javaslatára kénytelen voltam a vöröset vörösesbarnára tompítani. Ez a megoldás viszont újabb kétségeket ébresztett a vezetőségben: a Jézus Krisztus Szupersztár hippy Krisztusa külső megjelenését imitáló igazgató megkért, hogy ne szürke színű legyen a sámli a díszletben, mert amikor a főszereplő negyedszer felordít és a vörösesbarnára festett komód mellé rúgja, Bögel elvtárs esetleg úgy értelmezi a színek találkozását, mintha egyenlőségjelet tennénk a *Württembergi jegyzetek* és a Párt XVII. kongresszusa záróközleményének második bekezdése között. Pedig a két szöveg extaktikus különbségét Lukács György már kétszer megénekelte. Végül a sámli színét szürkésbarnára változtattam, amely megoldás eloszlatta az igazgatói kételyeket, és Bögel elvtárs sem emelt ellene kifogást.

Javasoltam, hogy az előadást a Kraftwerk zenéje (*Trans Europa Express; Die Mensch-Maschine*) punktuálja. A lemezek eredeti, az angol verzióknál ütősebb, német nyelvű változatait használtuk. Ez volt az első alkalom, hogy elektronikus popzene szólalt meg magyar színházi előadásban. Én készítettem az előadás plakátját is: két

NAJMÁNYI LÁSZLÓ
Najmányi László: P.O.W. (Lonely Guy Forever) (photo-performance, fotó: Béres János & Najmányi László, 1978 | képek a művész archívumából)

meztelen, megnyúzott férfi (Vesalius anatómiakönyvéből¹⁵ privatizált figurák tusrajz másolata) táncolt rajta egymással. Először jelent meg egyértelműen homoszexuális kapcsolatra utaló kép magyar plakáton. Az oszladozó hullák elkészítését is elvállaltam. Ez a manuális feladat tökéletesen illett akkori lelkiállapotomhoz. A következő hónapokban négy, a Tanszerellátó Vállalattól vásárolt műanyag csontvázal éltem együtt. A csontokra gipszbe mártott géz- és rongydarabokat tekerem, majd rothadásszínekre festetem őket. Preparálásuk előtt a saját munkáimban is felhasználtam a csontvázakat.

Még most, csaknem 40 évvel az események után is rémálom visszaemlékezni az 1978 utolsó hónapjainak Budapestje által előidézett, Dante Poklának legmélyebb bugyraként manifesztálódó tudatállapotomra. Életemben akkor örültem meg először igazán. Az örület az, amikor az ember nem tudja, mit mond, cselekszik éppen. Tiszta pillanataimban iszonyodva vettem észre, hogy mivel, kit sértettem meg alaposan pár perccel, órával, nappal, héttel korábban. Bocsánatot akkor még nem tudtam kérni, még mindig magyar voltam, ebben az értelemben is. Az áldozataim kárpótlásának lehetősége eszembe se jutott, csak sok évvel később tanultam meg a valódi bűnbánat lélekkönyítítő lehetőségét.

Napjaim kemény munkával – a csontvázak preparálása a *Tangó*hoz; fotósorozatok készítése;¹⁶ mániává fokozódott, kényszeres naplóírás; tantra jóga új barátnőmmel, aki Kőbányán lakott, vad szeánszaink után, hajnalonként fuvaroztam haza, mert nem volt hajlandó velem ébredni; autózások vidéki városokba, egyeztetésre; kényszeres éjszakai látogatások a F fiatal Művészek Klubjában; metafizikai, történelmi és vallási logókkal hangsúlyozott, szöveg alapú képek készítése stb. – és tombolással teltek. Örületem elhitette velem, hogy nemcsak tilos, de értelmetlen is hazudnom. Az adott helyzetre és az illető szellemi kapacitására való tekintet nélkül mindig, mindenkinek pontosan azt mondtam, amit gondolok. Sok könny kicsordult, sokan átkozódtak azokban a gonosz hónapokban miattam Budapesten. Helyspecifikus módon azonban: minél rosszabbul bántam

¹² *Alszentek összeesküvése* (Szolnoki Szigligeti színház, 1977), stb.

¹³ A 442 perc (csaknem 6 és fél óra) hosszúságú filmet 27-szer néztem meg a párizsi La Pagoda moziban, minden alkalommal összekötve az élményt Napoleon mauzóleumának meglátogatásával a közeli Invalidek templomában.

¹⁴ A konfliktusról a *Balkon* 2010/3. számában, a SPIONS-eposz harmadik, *Bevezetés a kémológia*ba 2. című fejezetében számoltam be részletesen.

¹⁵ A szolnoki színház akkori igazgatója az Alaptörvény Asztalának későbbi édesapja, Kerényi Imre, az MSZMP pörgős playbója volt.

¹⁶ Andreas Vesalius: *De Humani Corporis Fabrica* (Svájc, Basel, Johannes Oporinus kiadása, 1543)

¹⁷ A fotósorozatok – fotó-performanszok dokumentációi – készítésében többnyire Béres János és Vető János voltak segítségemre.

velük, minél galádabbul inzultáltam, aláztam meg őket, annál inkább kedveltek. Az öregkor biztonságos távolságából visszaneézve elmondhatom, hogy örütem legkegyetlenebb tréfái idején szerettek a legtöbben. Kizárólag feketébe öltözve jártam az éjszakai várost. A gyász és a bosszú színe. Három nap ámokfutás bespeedezve, részegen, három nap alvás bealtatózva. Meg akartam halni, azt hiszem. Közben: 1978. október 26-án az Elnöki Tanács rendeletben biztosította az állampolgárok jogát a külföldre utazáshoz. Azoknak, akiknek útlevélkérelmére Toportyán Tőgyike alezredes s.k. „Kiutazása közérdeket sért” választ küldött, nem járt ez a jog. 1978. október 28-án a Központi Statisztikai Hivatal elnöke elrendelte a személyi szám és a személyi lap bevezetését. Megszámolták és bilétázták az alattvalókat, mint a vágómarha állományt. Nem emlékszem tiltakozásra. 1978. november 2-án, Győrben felavatták Közép-Európa legnagyobb színházát, a Kisfaludy Színház új épületét. Mozgatható színpadpadló, korszerű hangosítás, lámpapark meg minden. Akkor még nem sejtettem, hogy közöm lesz az épülethez.

Quod fuimus, estis; quod sumus, vos eritis – Ami voltunk, az vagy; ami vagyunk, az lesz. 1978. november 14. és december 24. között, Rauschenberger János rendezésében *Kortárs művészet* címmel eseménysorozatra került sor a budapesti Bercsényi Klubban. Kiállítás, vetítés- és koncertsorozat. A megelőző hetekben készített fotóimat, valamint Német- és Franciaországból importált, Magyarországon nem árusított vagy nehezen beszerezhető apró, hasznos objektumokat – BandAid ragtapasz, kínai evőpálcikák, Valium-tabletták, havazást tartalmazó üveggömb stb. – állítottam ki. A P.O.W.¹⁷ önportré-sorozat alcímében önbeteljesítő jóslat:

17 Prisoner Of War – Hadifogoly

Lonely guy forever. 1978. november 21-én, Sáry László és az Új Zenei Stúdió koncertje előtt, vagy után, már nem emlékszem, cím nélküli performanszt mutattam be, amelynek kulminációjaként zongorázni tanítottam egy szolnoki csontvázat. A zongorában füstbombát robbantottam, majd felfokozott idegállapotom következtében elájultam. Ájulásomból Duró Győző, a szolnoki színház dramaturgia, tántoríthatatlan fiatalember ébresztett. Holnap reggel várunk Szolnokra, megbeszélésre, mondta fölém hajolva, ahogy a padlón fekvő csontvázat. Nem öltem meg, pedig meg kellett volna.

1978. december 19-én Hajas Tibornak asszisztáltam Vető János, Xantus János és ifj. Kurtág György társaságában ugyanott. Sötétben, hátracsavart kezéinél fogva, kötéllal felhúztuk meztelen testét a levegőbe, alatta magnéziumot robbantottunk. A vakító fény a pupillákban égette a megkínzott emberi test sziluettjét. Hosszú percekig ott maradt. Többé nem lehetett elfelejteni. A show után söröztünk és szivaroztunk valahol. Hajas Tibor a Churchill Morning¹⁸ szivarokat szerette. Profi volt, igazi nagyvonalú úriember. Maga a stílus: megadta a dolgok módját. A „mit”, „mikor”, „hol” és a „hogyan” egyformán fontosak voltak számára. Rendszerint sikerült a hamut egyben tartania szivarján mindvégig. Igazi művészet – body art – ez, műveléséhez biztos kézre, tiszta fejre van szükség. És türelemre: a Churchill Morning szivart nyugodt tempóban két és fél, három óra alatt lehet végigszívni. Én a Dannemann¹⁹ ESPADA SUMATRA és ESPADA BRASIL *cigarillo* márkákat kedveltem. Ízléses, fekete fémdobozban forgalmazták őket. Hajas Tibor Nescafé üvegekbe gyűjtötte a szivarhamut. Én nem gyűjtöttem semmit, maximum információt, de azt sem mindig. Gyakran hagyott ki napokra a tudatom.

Hosszú, reggelig tartó beszélgetések Hajas Tiborral: Tibetről, a görög Aranykorról, a halál szexepiljéről, reinkarnációról, a rockzenéről, a punkról, David Bowie-ról,²⁰ Iggy Popról, Lou Reedről, a Velvet Undergroundról, Andy Warholról, a body artról, Chris Burdenről, a bécsi akcionistákról, Otto Mühlről, Rudolf Schwarzkoglerről, Gilbert és George-ról, Ulayról és Marina Abramovičről, Yves Kleinről, Bruce Naumanról, Dennis Oppenheimről, Gina Pane-ről, Bob Flanaganról, Mona Hatoumról, Piero Manzoni-ról, a RAF terroristákról, a SPIONS-ról és annak Párizsban kémkedő front-

18 <http://www.catawiki.com/catalog/cigar-labels/brands/churchill/3278509-churchill-morning-guaranteed-finest-sumatra-tobacco-international-trade-mart-no-401-301>

19 <http://www.famous-smoke.com/brand/dannemann+cigars>

20 Bowie zenéjét és személyiségét évekig teljes értetlenség fogadta Magyarországon. A magyar nótákon, operettekben és esztrádzszenén szocializálódott, a blues által éppen csak megérintett helyiek hidegnek találták zenéjét, és mint a helyi modellekhez, berögzült, bumfordi karakter-mintákhoz képest totálisan mást, vehemensen elutasították azt a folyamatosan változó személyiség-fikciót, amelyet a világnak vetített. Évtizedeknek kellett elteltelnie, mire a Közép-Dunavölgyben is kialakult rajongótábor – érdemes tiszteltel emlékezni a Berkes Hajnalka, Bress Kinga, Batta Zsuzsanna és mások által 1988-ban alapított Hungarian David Bowie Fan Club (https://www.facebook.com/search/str/Hungarian%20David%20Bowie%20Fan%20Club%20Founded%20in/keywods_top) hiánypótló ismeretterjesztő munkájáról. Az 1990-es évek végén volt szerencsém megismerni őket. Először 1999 áprilisában, a budapesti Merlin Nemzetközi Színházban, a *Les Fleurs du Mal* utazó társulat (http://lesfleursdumal.webs.com/) produkciójában bemutatott *THE CITY OF THE LAME* című darabom (http://wordcitizen26.webs.com/) színrevitelén működöttünk együtt. Titkos kollaborációnk azóta is tart.

NAJMÁNYI LÁSZLÓ
Untitled (performance a budapesti Bercsényi Klubban,
1978. november 21. | ismeretlen fényképész képei a művész archívumából)

emberéről, szivarokról, a fiatal lányok és fiúk szépségéről, házassági problémáinkról, spiclikről, titkosrendőrökről, vámpírfilmekről, a zsidókérdésről. Sokszor késő éjjel vagy hajnalban találkoztunk, amikor visszaértem a vidéki színházakból. Bármikor felhívhattam, bármikor szívesen látott. Általában a Felszabadulás tér 1-ben (a mai Ferenciek tere) találkoztunk, ahol szüleivel lakott. Vacsorával kínált, utána kávéztunk, szivaroztunk pedáns rendben tartott, ízlésesen berendezett étletterében. Ugyanazokon a dolgokon tudtunk nevetni. Félmondatokból, grimaszokból, kacsin-tásokból, kézmozdulatokból is megértettük egymást.

Hajas Tibor tanító volt, a Zarathustrák akkor még Budapesten is élő fajtájából. Mindig, mindenhol tanított. Nem locsogott, fecsegett, mint körülötte a felszín, hanem kinyilatkoztatott. Teljes lényét beleadta a megfellebezhetetlen közlésbe. Éjfékete, magasröptű humor, tökéletesen megfogalmazott mondatok, az értelmezést megkönnyítő hangsúlyok, kifejező arcjáték, gondosan megkomponált, elegáns gesztusok. Táncbeszéd. Beszélgetéseink közben (mint mindig, mindenhol) jegyzetelt. A naplóját írta. Én memóriámban rögzítettem a történeteket, mondottakat, csak hazaérve, protestáns kriptaszerűen puritán otthonom magányában írtam le, amit szükségesnek tartottam. Belső emigrációba vonultam, csontpalotámba, szürkeállományom labirintusának mélyére. A Gonosz Birodalmának²¹ nyomorúságos kolóniáján életjelek után kémkedve igyekeztem lélekben Párizsban maradni. Gyakran beszéltem a SPIONS akkor még a Serguei Pravda kódnevet használó frontemberével telefonon. Elmondta, hogy Malcolm McLaren, a Sex Pistols ex-menedzsere javaslatára a Barclay lemezcég kiadja az együttes első lemezét. Két szám kerül rá, a *Russian Way Of Life*²² és a *Total Czecho-Slovakia*.²³ A lemez producere – ugyancsak Malcolm McLaren javaslatára – M²⁴ (Robin Scott angol zeneiparos), ő játszik basszust szintetizátoron, a bátyja dobol, Jean-Marie Salaun gitározik. A kiadó nem engedi, hogy az általam tervezett logó²⁵ – a Dávid-csillag, a vörös csillag és a szvasztika egymásra halmozva (First Gate: The Mind²⁶) a lemez közepére vagy a borítóra kerüljön. Attól félnék, hogy egy, a három

Najmányi László és Hajas Tibor (Bercsényi Klub, 1978. december 19. © Fotó: Vető János)

csillag valamelyikét követő szélsőséges csoport felrobbantja a lemezboltokat, ha meglátják a kirakatban az általuk blaszfémiaiként érzékelt logót. Csak két csillag egymásra halmozását engedélyezte volna a Barclay vezetője, de az illetékes beosztottak nem tudtak megegyezni, hogy melyik kettőt. Egy ideig úgy látszott, hogy a szvasztika/vörös csillag páros mehet, aztán azt sem találták kósernek, a szocialisták, kommunisták, anarchisták, fasiszták és a militáns zsidó szervezetek feltételezhető reakciója miatt. Így a logó, a SPIONS induló tudatállapotának a történelmi geometria eszközeivel történt leképezése, a mi titkunk marad. Remélhetőleg nem sokáig. A lemezborítót Lulu Picasso tervezi. Gondok adódtak, mert a számok zeneszerzője, Pierre Violence, aki az augusztusi lyoni koncertet követően kilépett a SPIONS-ból és nem vett részt a számok felvételein, le akarja tiltani zenéjének kiadását. Botrányt okozott a Barclay irodájában. A részletekről majd amikor visszatértem Párizsba. A cég ügyvédei intézik az ügyet. Pénze nincs a frontembernek, papírok nélkül él. Nem tud munkát vállalni, lakást kivenni, dokumentumokat aláírni. Egy Budapestre látogató francia kollaborátorunk közreműködésével elküldte kazettán az elkészült felvételeket. Kérte, hogy ne mutassam meg őket senkinek.

A kazettát csak rozoga Zsigulimban hallgattam, újra és újra, amikor egyedül ingáztam a vidéki gyárszínházak között. Minden alkalommal elbűvölt az expresz-szív elektro-punk minimalizmus. Az egyedi, saját hangzás, a rock műfaji lényege. Kérlelhetetlen, fenyegető, metszően gúnyos, hiteles, vad, hisztérikus. A punk halál-sikolya és az *afterpunk* születésének traumája egyszerre. A modernizmus hosszú agóniájának konklúziója. A vízió testet öltött, a fikció valósággá vált. A frontember odatette magát. Végrehajtotta a legnehezebb kémfeladatot. Nemcsak viselkedésében és külsejében lett tündöklő rock-sztár, hanem hangjával is úgy varázsolt már, mint isteneink. Annak ellenére, hogy az általam tervezett logót cenzúrázták és nem én terveztem a lemezborítót, büszke voltam, hogy a legaktuálisabb projekt résztvevője, a SPIONS tagja lehettem. Nem vagyok egyedül, tartozom valahová. Oda, ahová akarok. Oda, ahová beillek. Rock'n'roll kémelek bandájába. A hozzám hasonlók közé. Ennek tudata adott életerőt, mentett meg az örülettől, segített túlélnem a bolsevizmust, juttatott vissza Párizsba fél évvel később.

21 Copyright © Ronald Wilson Reagan (1911–2004), az Amerikai Egyesült Államok 40. elnöke

22 https://www.youtube.com/watch?v=R8-e_wGGjWY

23 <https://www.youtube.com/watch?v=35uBtsrjJBM>

24 Az „M” a brit titkosszolgálatok mindenkor vezetőjének kódneve. *M Pop Muzik* című, a SPIONS lemezzel egy időben, 1979 elején megjelent száma felkerült a világ összes jelentősebb országának slágerlistájára. A szám szövege a SPIONS frontemberének dalaiból titokban átemelt szlogenekből állt össze. M – Robin Scott – néhány hónap alatt multimilliomos lett. Nem találta szükségesnek, hogy fizessen Serguei Pravdának a szlogenekért. Tudta, hogy nem fog perelni

M: Pop Music: <https://www.youtube.com/watch?v=iFFOd8TDZA>

25 Az embléma/logó születéséről a SPIONS-eposz harminckilencedik, *Money Magnetism*, *Jim Morrison sírja és az Idő Első Kapuja* című fejezetében írtam

26 I. THE TWELVE GATES OF TIME – <http://spionsedenpics.blogspot.hu/> és SPIONS DESIGNS: <http://spionsdesignpics.blogspot.hu/>